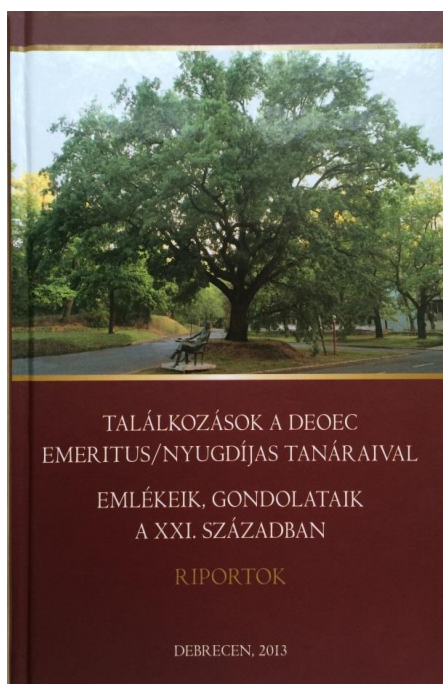

Találkozások a DEOEC emeritus/nyugdíjas tanáraival. Emlékeik, gondolataik a XXI. században. Riportok

Szerkesztette Módis László és Fazekas-Bálint Ágnes.

A riportokat készítette Tornyi Ferenc

Alföldi Nyomda Debrecen, 2013.

Önmagát becsüli meg az a közösség, amely számon tartja az elődök munkásságát és tisztelettel adózik azok előtt, akik tehetségükkel, szorgalmukkal, munkájukkal elősegítették a fejlődést, a haladást. Ez lehetne a vezérfonala a sok tanulsá-

got tartalmazó, szép kivitelű összeállításnak.

Egyetemünk alapításának (1912) centenáriuma kitűnő lehetőség a visszaemlékezésekhez, az alapító kiválóságok küzdelmének jobb megismeréséhez. A Debreceni Egyetem – ezen belül az Orvoskar – vezetői az évforduló előtt évekkorábban, gondosan kidolgozott tervekkel felkészültek az értékek és az emlékek összegyűjtésére és megörökítésére. Indokolt ezek közül elsőként említeni a Tudományos Konferenciaközpont és Orvostörténeti Múzeum kialakítását a Kenézy villában (kiemelendő *Kapusz Nándor* szervező és irányító munkája). Felbecsülhetetlen értékű szoborpark jött létre: Endes Pongrác, Fornet Béla, Hüttl Tivadar, Kenézy Gyula, Kesztyűs Lóránt, Kettesy Aladár, Kovács Ferenc, Sántha Kálmán, Szodoray Lajos, Tankó Béla, és Went István professzorok szobrából. Már korábban megjelent „A Debreceni Orvosképzés Nagy Alakjai” sorozat 28 kötete, és újabb kö-

tetek vannak előkészületben.

Az ünnepi alkalomra készült a Batár István és Tóth Csaba által összeállított „Centenáriumi Emlékalbum 1912–2012” c. munka (Debrecen, 2012), Oláh Éva szerkesztésében a „100 éves a Debreceni Egyetem. Az Általános Orvostudományi Kar Története” (Debrecen, 2012), a Módis László és Fazekas-Bálint Ágnes által szerkesztett „100 éves Debreceni Egyetem egyik fiatal centruma: a 12 éves ötkarú Orvos- és Egészségtudományi Centrum” (Debrecen, 2012).

Az emlékező kiadványok sorába tartozik az a 734 oldalas kötet is, amely a Debreceni Egyetem Orvosi Fakultása 44 emeritus/nyugdíjas professzorával készült riportot/életrajzot, pályafutásukat, gondolataikat mutatja be betűrendi sorrendben.

Az összeállítás *Paragh György* professzor, akkori centrumelnök Köszöntőjével kezdődik. „Tanáraink portréi sorakoznak ebben, a Centrum életében úttörő jelentőségű, remélhetőleg hagyományteremtő interjúkötetben. Oktatóké, akik előttünk, majd mellettünk álltak, akik személyéhez egy-egy diszciplína debreceni – esetenként hazai – életre hívása, megszilárdítása, egy-egy tudományterületi iskola megteremtése, a ma virágzó Orvos- és Egészségtudományi Centrum építőköveinek összerakása fűződik.”

A szerkesztők előszavából megismerjük a kötet létrejöttének történetét, a szerkesztői munka részleteit, a közreműködők tevékenységét. A főszerep az egyetemünket jól ismerő tapasztalt riporternak Tornyi Ferencnek jutott, aki példás felké-

szültséggel kereste fel az interjúalanyokat. Minden interjú a kérdéses személy színes fotójával, szakmai önéletrajzával kezdődik (személyi adatok, tanulmányok, fokozatok, munkahelyek, megbízatások, kitüntetések, ösztöndíjak, pályázatok, oktatás, tudományos érdeklődés, főbb kutatási területek, egyéb tevékenység). Az ezt követő, átlagosan 15–20 oldalas bemutatások alapjául a riporter – kellő felkészülés alapján megfogalmazott – szakszerű, jól irányzott kérdései szolgálnak. A riporteri kérdések között persze vannak szép számmal részben vagy egészében laikus megfogalmazások, de ezek is célba találnak. Kiemelkedő érdeme a könyvnek, hogy olyan fontos, a kérdéses tanár életéhez, pályafutásához jellemzően hozzátartozó ismereteket hoz felszínre, amelyek a szokványos életrajzokból kimaradnak. Minden riportalany esetében megismerhetünk akár több különleges eredményt, élményt, olykor balszerencsés eseményt, amelyet a hivatalos életrajzi adatok nem tartalmaznak. Éppen ezért szeretnék ezek közül csupán néhányat megemlíteni.

Aradi János futásban az élvonalba küzdötte fel magát, sok válogatott viadalon volt a magyar csapat edzője olimpián és Európa-bajnokságon.

*Balázs György*öt egy gyermekkori „rosszalkodásból” származó baleset (könyöktörés) irányította az orvosi hivatás felé.

Barabás György a Kuvaitban tanulmányozott olajfaló és iszapfaló baktériumok megismerését tudta itthon hasznosítani.

Borsos Antal nyári munkavállalásairól számolt be élményszerűen. Volt aratáson marokszedő, villany-szerelő, mászkált villanyoszlopokon kampós mászóvassal.

Buris László egészen fiatalon pap akart lenni.

Damjanovich akadémikustól a Solvay-konferenciák jelentőségét tudhattuk meg.

Fóris Gabriella professzor asszony arról számolt be, hogy politikai családból származik, rokonságban a Kőlcsey-famíliával.

Földes István gyakran helyettesített falusi orvosokat és anatómusként foghúzásra is kényszerült.

Furka István elárulta, hogy birtokában van a gyulai kolbászrecept titkának.

Gergely Judit professzor asszony elmondta, hogy édesanyja jótékony-ságát Szegeden a hitközség dísztermében márványtábla örökíti meg.

Gergely Lajos vadászat és cserkelés közben a szép virágokra is figyel, sőt magyar orchidea és kosbor fajok addig ismeretlen élőhelyét is leírta.

Gomba Szabolcs pipázásai számát napi kettőre–háromra redukálta, és csak otthon gyűjt rá.

Horkay Irén professzornő két szülésének életre szóló pozitív élményeiről számolt be, valamint hogy életével, munkásságával élte és éli keresztényiségét.

Hunyadi János professzornak nyugdíjba vonulása után úszás, olvasás teszi színesebbé az életét. Az egyik első könyv, amit elolvasott Paul Davies „A megbundázott Világegyetem” (Jackpot of Universe) c. munkája.

Ilyés István a Székelyudvarhelyen működő szakmai közösséggel kialakított jó kapcsolatokról számolt be.

Kakuk György kortársairól (Zoli évfolyamtárs), valamint professzorairól (Adler Péter fogász-, Endes Pongrác patológus-, Pap Károly ortopéd-, Vályi Nagy Tibor gyógyszer-tan-professzorok, Kesztyűs Lóránd rektor) mesél számos anekdotát.

Kávai Mária c. egyetemi tanár szomorúan számol be arról, hogy makula degeneráció miatt olvasni nem tud, ezért egész nap rádiót hallgat, és a kertjét ápolja. Minden héten jár fodrászhoz.

Kertai Pál churchill-i választ ad arra a kérdésre, mi a hosszú élet titka: „sohasem sportoltam”. Állatkísérleteit nem végezte kutyákon, mert kutyabarát.

Kiss Attila beszámol arról, hogy 15 éves kora óta jógázik (jógauilés, fejállás és egyéb más „ászanák”). Sátoras utánfutójuk segítségével sok nyarat töltöttek „vad természetben”.

Kovács László akadémikus korábbi szív-műtétje után egészségesnek érzi magát, ismét jár síelni. Megható érzékenységgel beszél családjáról: „Én nagyon szeretem a feleségemet.”

Kovács Péter elárulja, hogy gimnazista korában (Debrecen, Fazekas Gimnázium) felkészültek a Pál utcai fiúk előadására, amit a Csokonai Színházban adtak elő, Boka szerepét Borsos Antal kapta, ő Geréb szerepét játszotta.

E sorok írója (*L.L.*) nem titkolja, hogy nagy-nagy tisztelettel van a nők iránt. Átéli, hogy a nők több

terhet viselnek, mint a férfiak.

Leövey Andrást gyermekkorában az a gondolat foglalkoztatta, hogy állatorvos lesz. Nyulakat, galambokat tenyésztett. A világháborús szomorú élmények az orvoslás felé terelték. A riport végén elmondott eset egy nyirokszervi betegről rendkívül tanulságos.

Lukács Géza első felvételi pályázata a budapesti orvosi egyetemre túljelentkezés miatt sikertelen volt, ezért kérte, hogy iratait mérnöki szakra továbbítsák. Ezt elmulasztották, a következő évben felvették az orvosira.

Mechler Ferenc szakmai életét hobbi szinten a tenisz és a klasszikus zene élvezete egészítette ki.

Módis László egy felkészületlen vizsgázónak azt mondta, hogy inkább menjen el kapálni. Megbánta. – Kuopioi egyetemi díszdoktorává avatása előtt frakkot kellett csináltatnia és megtanulnia annak szabályos viselését. Szenvedélyesen gyűjti a szép köveket, főleg az opálokat.

Molnár Pétert Grúziába elnyert ösztöndíja segítette ahhoz, hogy amerikai tanulmányúthoz juthasson. Ötödmagával eljutott Új-Zélandra is egy ottani professzor meghívására.

Muszbek László akadémikus lelkesen számol be Laki Kálmánnal és Szent-Györgyi Alberttel kialakított kapcsolatáról. Elárulja mit jelentett a „Falak Nélküli Laboratórium”.

Nemes Zoltán Debrecenben a Fazekas Mihály Gyakorló Gimnáziumba járt, ahol csínytevés miatt (pálpusztai sajtot kentek szét az osztályban) majdnem kicsapták. Megúsza megrovással és kettes magatartás jeggyel.

Oláh Éva professzor asszony beszámol édesapja korai, tragikus haláláról és arról, hogy özvegy édesanyja és a nagyapa milyen szeretettel fogta össze a családot. A nagyapa hegedült, együtt énekeltek, daloltak és a közös ebédeken, vacsorákon mindent megbeszéltek. Mint református lelkész a retorikát is hangsúlyosan tanította.

Péterffy Árpád összefoglalja, hogy milyennek kell lenni a szívsebésznek: tiszta embernek, olyan erkölcsűnek, mint egy pap, és legyen olyan finom a keze, mint egy gésának. Merészsége pedig legyen olyan, mint egy kalóznak. Legfontosabb a tiszta lelkiismeret.

Péter Mózesnek mindig volt motorkerékpárja, valamikor 50 köbcentis kismotorokkal járta a világot. A kismotorok mindent kibírtak, emelkedőt, kanyarokat, esőt, stb. Hárman vannak testvérek, mindhárman az orvosi hivatást választották. Ugyanez érvényes a következő generációra: mindhárom fia orvos.

Rigó János jó egészségét a sportnak, teniszezésnek és a gyógynövényeknek köszöni. A ginsenget használja ötven éve. „A többi gyógynövényben is hiszek – állítja – többet érnek, mint a gyógyszerek.

Sápy Péter a sebészetet nem tartja női szakmának. Egyik tanító mestere Ladányi Józsa professzornő idős korában megbánta, hogy nem lettek gyerekei, mert feláldozta az életét a sebészetért.

Schlamadinger József docens egyetemi felvétele politikai okok miatt már-már meghiúsult, amikor Kulin László professzor, rektor azt mondta, hogy ha nem veszik fel,

lemond a rektorságról. Azzal az elhatározással jött a medicinára, hogy élő, eleven emberre bicskát nem emel, sem kocsmai verekedésben, sem sebészeti műtőben.

Szállási Árpád magántanár nyolcgyermekes család hatodik gyermeke volt. Abban az időben „ahányat az Isten adott, annyi jött a szegényes világra”. Hitték, mondták: ha az Úr nyulat adott, bokrot is biztosít hozzá. Könyvszeretetére utalva említi, hogy legszívesebben könyvtáros lenne. „Ha behunyt szemmel megfogok egy könyvet, a papír minőségéből megtippelem, melyik században készült, a tipográfijából, hogy melyik nyomdában”. Arra a kérdésre, hogy mire tanítja a jövő orvosait azt felelte: Szeressék a betegeket. Az emberek nemcsak a gyógyszert, hanem a szeretetet és a megértést is igénylik.

Szegedi Gyula akadémikusról köztudott, hogy kiváló futballista volt. Amikor felvételre jelentkezett és megtudták, hogy Zilahi Zolival együtt játszott az ifjúsági válogottban, tárt karokkal fogadták. Abban az időben még bensőséges kapcsolat volt az oktatók és a hallgatók között. A DEAC meccseken ott voltak a hallgatók, az oktatók, sokszor még a professzorok is.

Szepesi Kálmán megerősíti, hogyha egy beteg csontjain műtétet végez, akkor egy életre szóló kapcsolatra kötelezi el magát. Vállalni kell a következményeket a beteg egész élete során.

Tóth Csaba Bugyi István sebész professzort tartotta és tartja a legnagyobb tekintélynek, szakmai nevelőapjának. – „Én nagyon szeretek

humorizálni, de a szakmában nem ismerek tréfát. Nyitottság, őszinteség az alapja minden közös munkának, társasági együttlétnek, így egy klinikának is”.

Trón Lajos elmondja, hogy öt fiútestvér – mindannyian természet-tudományos érdeklődésűek – között a második volt. „Azért szerettem a fizikát, meg a matematikát, mert ha valamiről csupán néhány szót szolt a fizika- vagy matematikatanárom, abból szinte következett a következő mondat”. „A PET módszert az országban, sőt a kelet-közép-európai térségben – Ausztriát is beleértve – elsőként alkalmaztuk.”

Uray Éva professzorasszony rendkívül tanulságos életútjának leírása Ady Endre *Ifjú szívekben élek*, és Váci Mihály *Te bolond* című versével fejeződik be.

Wórum Ferenc: „Nagyon szerettem a csillagászatot, édesapám is rajongott érte. Volt olyan időszak, amikor több száz csillagnak megtudtam mondani az arab és a perzsa nevét. A csillagképeket és az egyes csillagokat, amit szabad szemmel is lehet látni az égen azonosítom.”

Záborszky Zoltán álláspontja szerint a sérültellátásban alapvetően tudni kell, hogy mit kell tenni először, másodszor és ötödször. Ennek megvan a maga ritmusa. Ezek alapvető szabályok, amelyeket minden esetben követni kell. „Amikor behívtak katonának, egyáltalán nem tiltakoztam. Kedveltem az egységes szemléletet, szervezettséget, ami akkor a hadseregben uralkodott”.

Zs. Nagy Imre véleménye szerint nem üzlet az öregeket hosszú ideig életben tartani. Már az amerikaiak

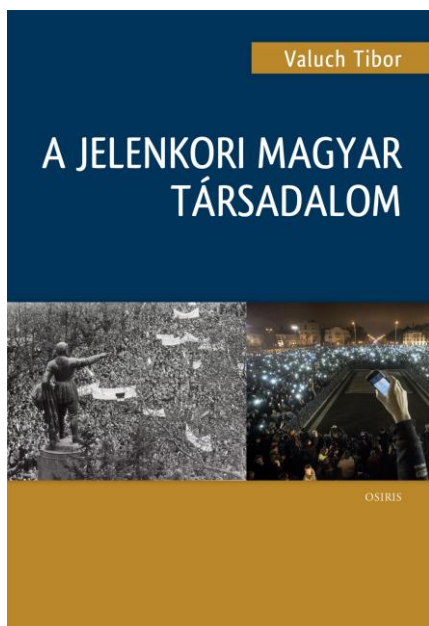
sem akarják meghosszabbítani az öregek életkorát, és mindenféle ideológiákat gyártanak, hogy nem érdemes kutatni. Tanulságos véleménye szerint negyvenéves korában az ember ne kezdjen el japánul tanulni. Meg lehet tanulni néhány mondatot, néhány közönséges kifejezést, de az írott nyelvet már nem.

Módis professzorral, a kötet szerkesztőjével egyetértve vallom, hogy az olvasó értékes és érdekes, Debrecenben unikális kötetet tart a kezében.

Lampé László

Valuch Tibor: A jelenkori magyar társadalom

Osiris Kiadó, Budapest, 2015. 299 lap

Valuch Tibor történészprofesszor közelmúltban megjelent, címével már eleve sokat ígérő, küllemében pedig izléeses kiállítású könyve több okból is felkeltette érdeklődésemet. A megkülönböztetett figyelem mindenekelőtt a címben jelzett témának szólt. Azonos „szakmai céh” tagjaként pályám korábbi sza-

kaszaiban magam is komolyan foglalkoztam társadalomtörténeti kérdésekkel, hosszabb ideje pedig a regionális (területi) tudományok művelőjeként, más megfontolásokból lett számomra fontos történész kollégám munkája. A tömör és kifejező címválasztással és a bevezetőben megfogalmazott normatív elvárásai szerint ugyanis a szerző nem kevesebbre vállalkozott, minthogy megfeleljen annak a nem mindennapi kihívásnak, amelyet saját kora társadalmi viszonyainak komplex elemzése jelenthet a gazdasági-társadalmi folyamatok újszerű megközelítése iránt affinitást érző történész számára. Különösen nehéz feladat szerbe-számba venni egy olyan nagy és bonyolult „organizmus” sajátosságait, mint amilyen általában a társadalom. Nem különben embert próbáló feladat a mindennapokban létező jelenkori társadalom, ezúttal történetesen a mai magyar társadalom átfogó tanulmányozása, már csak a változások radikalizmusa és jellege miatt is.